

اعجاز قرآن

با گرایش شبهه‌پژوهی

جلد دوم

مدعیان هم‌اوردی با قرآن از زمان نزول تا قرن دوم

م. مدعی محمدی

اعجاز قرآن با گرایش شبهه پژوهی

جلد دوم: مدعیان هموردی با قرآن از زمان نزول تا قرن دوم

محمدعلی محمدی

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- بسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تر.: مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- سرو، استار: ساقی انتشاری
- ویراستار: محمداسماعیل انصاری
- چاپ: چاپخانه سینه به سینه، کتاب
- چاپ اول: پاییز ۱۳۹۲
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان
- عنوان: ۳۲۱؛ مسلسل: ۵۴۲

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان شهداء (صفائیة)، کوچه آیت الله العظمی

تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۸۳۳ - ۰۲۵؛ ص.پ: ۳۷۱۸۵/۱۰۸؛ کپیستی: ۱۶۴۳۹-۳۷۱۵۶

مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهداء، تلفن و دورنگار ۳۷۸۳۲۸۳۳ - ۰۲۵

۲. تهران، خیابان انقلاب، رویروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده

طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۶۶۹۵۱۵۳۴

وب سایت: www.pub.isca.ac.ir؛ پست الکترونیک: shr@isca.ac.ir

سرشناسه:

محمدی، محمدعلی، ۱۳۴۶ -

عنوان نام پدیدآور:

اعجاز قرآن با گرایش شبهه پژوهی: جلد دوم مدعیان هموردی با قرآن از زمان

نزول تا قرن دوم/ محمدعلی محمدی؛ تهیه مرکز فرهنگ و معارف قرآن

مشخصات نشر:

قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، انتشارات علوم

و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری:

ج

978-600-195-177-0

.. (دوره):

شابک:

978-600-195-179-4

.. (ج. ۲): ۴۶۸ ص: ۲۸۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی:

فیا

یادداشت:

کتابنامه: ص [۴۲۳]-۴۴۶؛ همچنین به صورت زیرنویس

یادداشت:

نمایه.

موضوع:

قرآن اعجاز - دفاعیه ها و ردیه ها

موضوع:

قرآن - بررسی و شناخت

موضوع:

قرآن - دفاعیه ها و ردیه ها

شناسه افزوده:

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و

فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن

رده بندی کنگره:

۱۳۹۴ ۱۶ الف ۱۰۳/۶ BP

رده بندی دیوبی:

۲۹۷/۱۵۸

شماره کتابشناسی ملی:

۳۷۳۰۳۹۴

فهرست

۱۹	سخنن با خواننده
۲۱	مقدمه مؤلف

فصل اول: کلیات

۲۵	الف) مفهوم شناسی
۲۵	۱. مفهوم تحدی
۲۵	تحدی در لغت
۲۶	تحدی در اصطلاح
۲۷	۲. مفهوم معارضه
۲۷	معارضه در لغت
۲۸	معارضه در اصطلاح
۳۲	مفهوم معارضه با قرآن
۳۲	ب) پیشینه

فصل دوم: تحدی و هموردی

۳۵	رد امکان هموردی
۳۶	ناتوانی از معارضه
۳۷	باسخ

- ۳۸ ادعای نابودی
- ۳۸ پاسخ
- ۴۰ معارضات ساختگی
- ۴۰ پاسخ
- ۴۳ معارضان نادان
- ۴۳ پاسخ
- ۴۷ معارضان مقتول
- ۴۸ الف) سم بن مروان
- ۴۹ زبان کذب
- ۵۰ عجایب استان
- ۵۱ معارضان سرزده
- ۵۳ اشعار عصماء
- ۵۵ ب) کعب بن اشرف
- ۵۶ کعب و تحدی
- ۶۱ دلیل اعدام
- ۶۲ ۱. پیمان گذار
- ۶۲ ۲. پیمان شکن
- ۶۲ ۳. همپاله مشرکان
- ۶۴ ۴. سد اسلام
- ۶۵ ۵. سرکشی
- ۶۷ ۶. تهدید پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله
- ۶۷ ۷. شبهه پراکنی
- ۶۸ ۸. تمسخر

۶۹	۹. مردم‌آزاری
۷۰	۱۰. ژاژخواهی
۷۲	۱۱. فرزند خدا
۷۲	۱۲. تروریست
۷۳	۱۳. فحاش
۷۵	۱۴. ضربین حارث
۷۵	الف) زندگی نضر
۷۶	ب) مارضه موش
۷۷	ج) اعلام یا دکن
۷۹	اقدامات نضر
۷۹	۱. آزار پیامبر
۸۰	۲. حق‌ناپذیری
۸۰	۳. پیمان شوم
۸۱	۴. توطئه قتل
۸۲	۵. متقاضی عذاب
۸۳	۶. پرچمدار کفر
۸۴	نتیجه‌گیری
۸۴	امتناع برابری
۹۰	مثل نامفهوم
۹۱	الف) مقصود از مثل
۹۴	ب) معیارهای تشخیص
۹۵	تحدی به بلاغت
۹۶	تحدی قرآن به هدایت

- ۹۶..... تحدی قرآن به علم
- ۹۷..... تحدی قرآن کریم به اخبار غیبی
- ۹۸..... تحدی قرآن به عدم وجود اختلاف در آن
- ۹۹..... سایر معیارها
- ۱۰۰..... (ج) مرجع تشخیص
- ۱۰۳..... مأمود از معارضه
- ۱۰۵..... اصول معارضه
- ۱۰۷..... تفاوت معارضه با استنباس
- ۱۰۸..... آیندگان
- ۱۰۹..... (الف) سخن قرآن با متون
- ۱۰۹..... (ب) استحاله آوردن همان در آئنده
- ۱۱۰..... لازمه اعجاز
- ۱۱۰..... تناسب علمی
- ۱۱۲..... بررسی های تاریخی
- ۱۱۳..... رابطه اعجاز با برتری
- ۱۱۴..... تفاوت «مثل» با «برترین»
- ۱۱۵..... برتری، شرط معجزه
- ۱۱۵..... مراتب تحدی
- ۱۱۵..... (الف) کل قرآن
- ۱۱۶..... (ب) یک سوره
- ۱۱۶..... (ج) ده سوره
- ۱۱۶..... (د) کتابی همانند قرآن
- ۱۱۷..... (ه) یک سوره

۱۲۵	مقدار تحدی
۱۲۷	گستره تحدی
۱۲۷	الف) شمول افرادی
۱۲۸	ب) شمول زمانی
۱۳۱	ج) شمول اصنافی
۱۳۲	حدی حدافلی یا حداکثری
۱۳۴	حدی تنافی علم و دین
۱۳۸	هماهشی علم و دین
۱۵۴	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل دوم: هم‌آوردنمایان

۱۵۸	نضربین حارث
۱۵۹	أسود عَنسی
۱۶۰	خلاصه زندگی‌نامه أسود
۱۶۱	ادعای نبوت
۱۶۲	آیات نازل‌شده درباره أسود
۱۶۵	معارضات نقل‌شده
۱۶۵	پرسش‌های اساسی
۱۷۱	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۷۱	طلیحه اسدی
۱۷۲	خلاصه زندگی‌نامه
۱۷۳	طلیحه در زمان رسول خدا
۱۷۵	اسلام طلیحه

- ۱۷۶ ارتداد و توبه طلیحه
- ۱۸۰ سخنان منسوب به او
- ۱۸۰ (الف) إِنَّ لَكَ رَحاً ...
- ۱۸۲ (ب) إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْنَعُ ...
- ۱۸۲ (ج) الْحَمَامُ وَالْيَمَامُ ...
- ۱۸۵ سایر سخنان منسوب به طلیحه
- ۱۸۷ خلاصه و نتیجه گیری
- ۱۸۸ ام جمل
- ۱۸۹ زندگی نامه اجمالی
- ۱۹۱ اشعار ام جمیل
- ۱۹۱ (الف) مَذْمُومًا إِنَّمَا ...
- ۱۹۲ (ب) إِنَّ رَبَّكَ قَلَّاكٌ ...
- ۱۹۲ گوینده این سخنان کیست
- ۱۹۳ خود رسول خدا
- ۱۹۳ حضرت خدیجه، همسر رسول خدا
- ۱۹۴ مشرکان
- ۱۹۴ یک زن
- ۱۹۴ برخی از دخترعموهای رسول خدا
- ۱۹۴ یکی از اقوام رسول خدا
- ۱۹۵ ام جمیل
- ۱۹۵ در مقام معارضه بودن یا نبودن اشعار با قرآن
- ۱۹۷ مسیلمه کذاب
- ۱۹۷ زندگی نامه

۲۰۴	ادعای نبوت و آیین
۲۰۷	پیامبر دروغین و معجزات معکوس
۲۱۰	سخنان مسیلمه
۲۱۴	الف) معارضات مسیلمه
۲۱۴	۱. لقد انعم الله علی الحبلی
۲۱۴	گوینده
۲۱۵	مقام معارضه
۲۱۷	شرط معارضه
۲۲۲	خاتمه و نتیجه
۲۲۲	۲. سبع اسم ربک
۲۲۳	پرسش‌های اصغر
۲۲۳	گوینده
۲۲۶	مقام معارضه
۲۲۷	شروط معارضه
۲۳۰	خلاصه و نتیجه
۲۳۱	۳. ألم تر الی ربک کیف فعل بالحبلی
۲۳۴	بررسی افسانه
۲۳۸	۴. و المبذرات زرعاً
۲۳۹	صحت انتساب این جملات به مسیلمه
۲۳۹	گویندگان
۲۴۰	راویان ضعیف
۲۴۳	مقام معارضه
۲۴۵	تقلید

۲۴۶	مقایسه
۲۴۷	۵. یا ویر یا ویر
۲۴۸	بررسی
۲۴۹	۶. الفیل ما الفیل
۲۴۹	گوینده
۲۵۰	مقام معارضه
۲۵۱	توهم معارضه
۲۵۱	شروط معارضه
۲۵۳	تتلی از قرآن
۲۵۴	پوچی محتوایی
۲۵۶	۷. والشمس و صحنها...
۲۵۶	بررسی
۲۵۸	۸. انا اعطیناک الجواهر
۲۵۸	گوینده
۲۶۲	مقام معارضه
۲۶۳	شروط معارضه
۲۶۵	تقلید
۲۶۶	الف) تقلید از کلمات
۲۶۶	ب) تقلید در سجع
۲۶۷	ج) تقلید در تعداد آیات
۲۶۷	د) سعی در تقلید محتوایی
۲۶۷	مقایسه
۲۷۴	پوچی محتوایی

۲۷۷	۹. لا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ.....
۲۷۷	بررسی.....
۲۸۰	ب) وحی غیر قرآنی.....
۲۸۰	۱۰. و اللیل الاطخم.....
۲۸۰	۱۱. و اللیل الدامس.....
۲۸۳	ج) نه هماوردی، نه وحی.....
۲۸۳	۱. ان بنی تمیم قوم طهر لقاح.....
۲۸۴	۲. و انا و الوانها.....
۲۸۶	۳. اذکر نعم الله.....
۲۸۹	۴. یا ضلّح ابنة سفدعین.....
۲۹۰	۵. لنا نصف الارین... و مع الله لمن سمع و اطعمه.....
۲۹۱	۶. لما رأیت وجوههم حسن.....
۲۹۳	۷. من مسیلمة رسول الله.....
۲۹۴	جمع بندی و نتیجه گیری.....
۲۹۶	سجاح.....
۲۹۶	الف) زندگی نامه.....
۲۹۸	ب) آیین.....
۲۹۹	سوره های ادعایی.....
۲۹۹	۱. اعدوا الركاب.....
۳۰۰	مقام معارضه.....
۳۰۱	توهم معارضه.....
۳۰۴	شروط معارضه.....
۳۰۴	الف) اعدوا الركاب.....

- ۳۰۵ (ب) واستعدوا للنهاب
- ۳۰۷ ۲. علیکم بالیمامة
- ۳۰۷ اصل سخن
- ۳۰۸ مقام معارضه
- ۳۰۹ توهم معارضه
- ۳۱۰ ۳. لا یرد التصف الا من جنف
- ۳۱۱ ۴. یا ایها المؤمنون المتقون...
- ۳۱۱ درین
- ۳۱۲ مقام معارضه
- ۳۱۲ توهم معارضه
- ۳۱۲ ۵. لما رایت رجوه
- ۳۱۳ عبدالله بن ابی السرح
- ۳۱۴ زندگی نامه
- ۳۱۵ معارضات منسوب به عبدالله بن ابی السرح
- ۳۱۵ ۱. «فتبارک الله أحسن الخالقین»
- ۳۱۶ الف) بررسی سندی
- ۳۱۷ وثاقت یا ضعف کلبی
- ۳۲۰ (ب) دیگر مدعیان
- ۳۲۰ ۱. عمر بن الخطاب
- ۳۲۱ ۲. معاذ بن جبل
- ۳۲۲ ج) قرآن و حکمت الهی
- ۳۲۲ د) فضیلت سازی
- ۳۲۴ ه) شأن نزول

۳۲۴	 (و) تحدی و پیش‌بینی
۳۲۵	 (ز) مکی و مدنی
۳۲۶	 (ح) کمترین حد تحدی
۳۲۷	 ۲. تغییر آیات
۳۲۸	 الف) ناهماهنگی درونی
۳۲۹	 ب) مکی و مدنی
۳۳۱	 کلمات ادعایی
۳۳۲	 رنشت به حق
۳۳۳	 اسباب
۳۳۵	 جری و تطبیق
۳۳۶	 ظهر و بطن قرآن
۳۳۷	 سایر روایات
۳۳۷	 سایر آیات
۳۳۷	 ۱. علیکم انفسکم...
۳۳۸	 تفسیر اجمالی
۳۳۹	 شأن نزول
۳۴۰	 نتیجه
۳۴۰	 ۲. و لا تطع الکافرین
۳۴۲	 ۳. الا من اکره...
۳۴۳	 ۴. یحلفون بالله
۳۴۵	 مختار
۳۴۶	 زندگی‌نامه
۳۴۸	 مختار و ادعای نبوت

- ۳۴۸ ۱. قرآن مختار
- ۳۴۹ بررسی
- ۳۵۰ ۲. نامه مختار
- ۳۵۲ الف) بررسی سندی
- ۳۵۵ ب) بررسی محتوایی
- ۳۵۸ ۳. ادعای یاران
- ۳۵۸ بررسی
- ۳۵۸ ۴. سخنان رزون
- ۳۶۱ ۵. گمنامی مختار
- ۳۶۲ بررسی
- ۳۶۲ ۶. تصریح صریح به
- ۳۶۳ بررسی
- ۳۶۶ ۷. مختار و ابن عباس
- ۳۶۷ بررسی
- ۳۶۸ ۸. مختار و ابن عمر
- ۳۶۹ بررسی
- ۳۷۲ ۹. مختار و جبرئیل
- ۳۷۳ بررسی
- ۳۷۵ ۱۰. پارچه جبریل
- ۳۷۵ بررسی
- ۳۷۷ عبدالله بن مقفع
- ۳۷۷ زندگی‌نامه
- ۳۷۸ شخصیت علمی ابن مقفع

۳۷۹	گرایش‌های مذهبی
۳۸۰	الف) زرتشتی
۳۸۱	بررسی
۳۸۳	ب) مانوی
۳۸۳	بررسی
۳۸۴	ج) زندیق
۳۸۴	بررسی
۳۸۹	شواهد
۳۹۱	معارضه با قرآن: تمام واقعیت؟
۳۹۱	الف) معارضه نواز
۳۹۴	بررسی
۳۹۴	ب) شبهه ردیه
۳۹۵	۱. درة الیتیمه
۳۹۷	۲. کتاب رسی
۳۹۸	بررسی
۴۰۲	نتیجه‌گیری
۴۰۴	کندی
۴۰۴	زندگی‌نامه
۴۰۷	دین و مذهب کندی
۴۰۷	تألیفات
۴۰۸	کندی و معارضه با قرآن
۴۰۹	بررسی
۴۱۰	کندی و گردآوری آیات موهم تناقض

۴۱۱	بررسی
۴۱۳	افراد مجهول
۴۱۳	کهمش کلایی
۴۱۵	هذیل بن یعفور
۴۱۶	هذیل بن واسع
۴۱۸	ملاصه و نتیجه فصل
۴۲۳	کتاب نامه
۴۴۷	نمایه
۴۴۷	آیات
۴۵۲	اصطلاحات
۴۵۵	اشخاص
۴۶۲	کتاب ها
۴۶۴	مکان ها
۴۶۶	قبایل، طایفه ها، خاندان و ادیان

سخنی با خواننده

سپاس خدایی را بگزارم که مرا به فتح کتابش، «الحمد لله رب العالمین» و قلب کتابش «یس والقرآن العظیم» و پایان کتابش پناه بردن به ذاتش از شر شیطان رجیم است.

درد و سلام بر «رحمت رب العالمین» و سید مرسلین، محمد ﷺ و آل طاهرش؛ آن آموزگاران حقیقی کتاب دین و معلمان و مفسران واقعی قرآن مبین و صلوات بر عدالت آفرین آخرین زمین.

قرآن کریم، گلستانی است که عطر آیات و رسوره‌هایش صفا بخش روح آدمیان و چشمه جوشانی است که زلال حروف و کلماتش هستی بخش جان تشنگان است.

کتابی که نورش نه تنها ملک، بلکه ملکوت را درنوردید و نجاتش نه تنها انس، که جن را متحیر ساخته است؛ مصحفی که وجوه اعجازش از شماره فزون شده و صحیفه‌ای که برای هر عصر و مصر جدید و برای هر اصل و نسلی سخنی تازه دارد.

فاصله قرآن با دیگر کتاب‌ها همانند فاصله خالق و مخلوق است و هر کتابی که درباره قرآن باشد، اگر از لغزش‌های تفسیر به رأی مصون مانده باشد، به نسبت قرب و بعدش به چشمه سار زلال ناب الهی، کام تشنگان

معارف را سیراب و روح آدمیان را به عطر قرآن معطر خواهد کرد. در میان مباحث مربوط به علوم قرآن، بحث اعجاز، جایگاه منحصر به فردی دارد؛ زیرا اعجاز، واسطه اثبات الهی بودن قرآن و پنجره‌ای برای ژرف‌اندیشی و هدایت‌پذیری از کتاب هدایت الهی است.

با توجه به اهمیت اعجاز از سویی و شبهات فراوانی که از دیگر سو این موضوع قرآنی را نشانه رفته بود، موضوع «اعجاز قرآن با گرایش شبهه‌پژوهی» در دستور کار مرکز فرهنگ و معارف قرآن قرار گرفت و با توجه به پیشینه و تجربه‌ای که حجت‌الاسلام و المسلمین آقای محمدعلی محمدی در این زمینه داشت انجام این پروژه عظیم به وی واگذار شد. آنچه فرا روی خوانندگان است، دومین جلد از پروژه یادشده است.

در این جلد، شبهات مربوط به تحدی قرآن و نوشته‌های کسانی که از صدر اسلام تا قرن دوم هجری با قرآن به مبارزه برخاسته یا متهم به مبارزه‌طلبی اند، بررسی شده است. سومین جلد بررسی جدیدترین نوشته‌هایی که در قرن اخیر در مقام معارضه با قرآن برآمده‌اند، پرداخته است و در جلد‌های بعدی، مهم‌ترین وجوه اعجاز قرآن بررسی و شبهات مربوط به آن پاسخ داده خواهد شد.

در پایان از مؤلف گرامی، حجت‌الاسلام و المسلمین جناب آقای محمدعلی محمدی و ناظر محترم پروژه، حجت‌الاسلام و المسلمین جناب آقای حبیب‌الله احمدی و اعضای شورای پژوهش مرکز و اعضای شورای علمی گروه تفسیر موضوعی تشکر می‌کنم.

محمدصادق یوسفی مقدم

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم

مقدمه مؤلف

قرآن، معجزه جاوید وی، رهان روشن الهی، نور مطلق سرمدی،^۱ تنها کتاب مصون مانده از تحریف و نوید خیر هدایت و رستگاری^۲ است؛ کتابی که بهترین مائده آسمانی را به بشریت هدیه می‌دهد؛^۳ نعمتی بزرگ که راه تزکیه و تعلیم را به بشریت آموخته است؛^۴ چشمه ساری پایان آب حیات^۵ و نورافکنی^۶ که روشنی بخش ظلمتکده عالم ملک است.^۷

کتابی که صدای زیبایش از فراز تاریخ بیش از ۴۰۰۰ ساله به گوش می‌رسد و همگان را به تحدی طلبیده و هماوردخواهی می‌کند. این همان طلبی، گاه به

۱. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا» (نساء: ۱۷۴).

۲. «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ» (اسراء: ۹).

۳. «وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ» (زمر: ۵۵).

۴. «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» (آل عمران: ۱۶۴).

۵. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ» (انفال: ۲۴).

۶. «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا» (نساء: ۱۷۴).

۷. «كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» (ابراهيم: ۱).

کل قرآن،^۱ گاه به ده سوره^۲ و گاه به یک سوره^۳ است.

بی‌تردید پس از چهارده قرن هنوز صدای قرآن به گوش می‌رسد و از آن زمان تا کنون کسی نتوانسته است متنی همانند قرآن یا حتی همچون سوره‌ای از سوره‌های قرآن بیاورد و این خود از وجوه اعجاز قرآن در اخبار غیبی است که پس از چهارده قرن، درستی این سخن بر همه حق‌جویان روشن شده است. در این میان عده‌ای سیر اعجاز و رمز معجزه‌بودن قرآن را نفهمیده، تصور کرده‌اند هر کس دو سه جمله عربی کنار یک‌دیگر قرار دهد، به هم‌آوردی قرآن پاسخ داد است؛ از این رو جملاتی بافته و به زعم خود به مبارزه قرآن رفته‌اند. آنچه ممکن است برخی، تفاوت این جملات با قرآن را به‌خوبی درک نکنند، در همین حد از مجموعه «اعجاز قرآن با گرایش شبهه‌پژوهی»، موضوع تحدی قرآن را بررسی خواهیم کرد.

نگارنده به هیچ وجه مدعی نیست آنچه در این مجموعه گرد آورده، بهترین و آخرین پاسخ‌ها به شبهات مطرح شده است. مؤلف کوشیده است در کنار کارهای اجرایی کوچک و بزرگ، دست‌های کوتاهی که به دست می‌آمد، پاسخ‌های اولیه‌ای برای شبهات تحدی و وارد معارضه با قرآن تهیه و عرضه کند و امید دارد در آینده‌ای نزدیک، این دست را دانشمندانی

۱. قُلْ لِّیْنَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّأْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا یَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ فَاَنْزَلْنَا مِنْۢ مَّوْجِنَۃٍ مِّنْ سَمٰوٰتِنَا لِبَعْضِیْ طٰهَیْرًا (اسراء: ۸۸). در سوره طور نیز به کل قرآن، این‌گونه تحدی شده است: اَمْ یَقُوْلُوْنَ

تَقُوْلُهٗ بَلْ لَا یُؤْمِنُوْنَ * فَلِیْأْتُوْا بِحَدِیْثٍ مِّثْلِهٖ اِنْ كَانُوْا صٰدِقِیْنَ (طور: ۳۳-۳۴).
۲. اَمْ یَقُوْلُوْنَ افْتَرٰهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرِیٰتٍ وَّ ادْعُوْا مَنِ اسْتَعْظَمْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ (هود: ۱۳).

۳. وَاِنْ كُنْتُمْ فِی رَیْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰی عِبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّثْلِهٖ وَّ ادْعُوْا شُهَدَآءَكُم مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ (بقره: ۲۳). در آیه دیگری می‌فرماید: اَمْ یَقُوْلُوْنَ افْتَرٰهُ قُلْ فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّثْلِهٖ وَّ ادْعُوْا مَنِ اسْتَعْظَمْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ (یونس: ۳۸).

ژرف‌اندیش، کامل کرده، مجموعه مناسبی از پاسخ به شبهات اعجاز و تحدی فراهم گردد.

این جلد نیز همانند جلد اول دارای سه فصل است. فصل نخست که کلیات نام گرفته، به مباحثی همانند پیشینه‌شناسی، مفهوم‌شناسی و... پرداخته است. در فصل دوم به شبهات عمومی تحدی و هم‌وردی پاسخ داده شده است. مهم‌ترین شبهاتی که در این فصل به پاسخ آن اشاره شده، عبارت‌اند از: امکان هم‌وردی، ترس، معارضه، ادعای نابودی، معارضات ساختگی، معارضان مقتول، امتناع برابری، مثل نامفهوم، تشکیک در مقصود از معارضه، ادعای توانایی آیندگان، نفی رابطه اعجاز با ترس، و... همچنین در این فصل از مراتب، مقدار و گستره تحدی و... سخن رفته است. سومین فصل کتاب به بررسی آثار هم‌وردنمایان از زمان نزول قرآن تا قرن دوم پرداخته است.

مهم‌ترین افرادی که در دوره مذکور، نام آنان در شمار هم‌وردان با قرآن ذکر شده است، عبارت‌اند از: نضرب حارث، اسود غنسی، طلیحه اسدی، ام‌جمیل، مسیله کذاب، سجاح، عبدالله بن ابی‌الرحمن، مختار بن ابی عبیده ثقفی، کندی، عبدالله بن مقفع، کهمش کلابی، هذیل بن یعزیر و هذیل بن واسع.

در این فصل ثابت خواهد شد که این افراد، هرچند خفا و اشتباهاتی داشتند و یکی دو تن از آنان، گاه ادعای نبوت هم می‌کردند، ولی مدعی مبارزه با قرآن نبودند.

صرف نظر از یکی دو تن در بقیه موارد، دشمنان افراد مذکور، به دلیل اهداف سیاسی و غیرسیاسی نسبت معارضه با قرآن را به اینان داده‌اند و عده‌ای از مسلمانان، برای اثبات هم‌وردناپذیری قرآن، این ادعاها را نقل و گاه رد کرده‌اند که سبب شهرت این افراد شده است.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از مدیر محترم مرکز فرهنگ و معارف قرآن

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای یوسفی مقدم، ناظر محترم پروژه
حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای احمدی، اعضای هیئت علمی گروه
تفسیر موضوعی، اعضای شورای پژوهشی مرکز فرهنگ و معارف قرآن و
فاضل گرامی آقای مصطفی کریمی، همکار اجرایی گروه تفسیر موضوعی،
تشکر کنم.

محمدعلی محمدی